

Het Nationaal Landschap Waterland

Komende conflicten

Tot het Nationaal Landschap Waterland worden gerekend de gebieden die zich bevinden tussen het Wormer- en Jisperveld als westelijke begrenzing en de IJsselmeerkant bij Waterland-oost als oostelijke begrenzing. Enkele grote aankoopgebieden, zowel van SBB (Oostzanerveld, Varkensland, Waterland-oost) als van N.H. Landschap en Natuurmonumenten (Ilper-, Wormer- en Jisperveld, polder IJdoorn) vallen hieronder. Daar in alle polders en gebiedsdelen van het Nationaal Landschap Waterland sprake is van een, onderling sterk verschillend, agrarisch gebruik van de grond, zal het duidelijk zijn dat de wijze waarop dat agrarisch gebruik zal worden uitgeoefend, in de toekomst de belangrijkste conflictstof zal vormen bij de veranderingen die plaats gaan vinden.

Ongunstig voor boeren, goed voor vogels

Gedurende de afgelopen decennia en in het bijzonder vanaf + 1960 werd het in toenemende mate duidelijk dat de wijze waarop de boeren gedwongen werden hun brood te verdienen een verarming van de soortrijkdom aan weide- en watervogels tot gevolg had. Vele, bij extensief beheer, met vochtige zode en voedselarme bodem, behorende plantensoorten begonnen te verdwijnen. Industrialisatietendenzen door de bouw van ligboxstallen, voedselsilo's, wegverbredingen e.d., veranderden het aanzicht van het platteland. In Waterland vindt dat proces in minder sterke mate plaats door de vele natuurlijke beperkingen (veengrond, percelen die alleen varend te bereiken zijn). Dat betekende wel lange werktijden en slechte arbeidsomstandigheden voor de boeren, die probeerden hun hoofd boven water te houden.

De basis van de plannen

In het streekplan Waterland, dat zo'n acht jaar geleden werd aangenomen, is de richting aangegeven waarin ontwikkelingen in Waterland zouden moeten verlopen. Door de Rijksoverheid is in 1975 de Relatienota uitgebracht, waarin globaal staat aangegeven hoe landbouw en

natuurbeheer op elkaar afgestemd zouden kunnen worden. Ondertussen startte de voorbereiding van de Ruilverkaveling-Waterland, waarin alle bestaande beleidsvoorstellen naar concrete gebieden en concrete maatregelen vertaald zouden worden. Naar verwachting zal in voorjaar 1982 de stemming over het ruilverkavelingsplan plaatsvinden. Momenteel vindt inspraak (d.w.z. uitleg over de plannen) plaats. Zo langzamerhand wordt duidelijk wat er gaat gebeuren in Waterland.

Inhoud van de plannen; gevolgen

- De gebieden die landbouwkundig gezien het slechtst zijn te gebruiken, mogen worden aangekocht door de natuurbeschermingsorganisaties. Zolang boeren dat zien zitten, mogen zij, onder voorwaarden en tegen vergoeding, de betreffende graslanden blijven gebruiken. Welke beheersmoeilijkheden (financieel en technisch) zich voor gaan doen als er geen belangstelling van de boeren meer is, wordt in het midden gelaten.
- Rond die aankoopgebieden komen veelal beheersgebieden, waar de boeren, op basis van vrijwillige medewerking, een vergoeding krijgen voor het verrichten van werkzaamheden die gunstig zijn voor de broedende weidevogels (o.a. na 15 juni maaien, liefst geen weidend vee en graslandbewerking in de tijd dat er legsels van weidevogels zijn). Bedrijven die nog niet zo intensief werken (o.a. die met oudere bedrijfshoofden die geen opvolger hebben) zullen wel in kunnen gaan op de beheersovereenkomsten die hen worden aangeboden. De kans is groot dat na beëindiging van deze bedrijven de grond bijeen intensief werkend bedrijf komt, dat niet hoeft mee te doen aan de beheersovereenkomsten.
- Grote delen van Waterland zullen in landbouwkundig opzicht verbeterd worden (polderpeilverlaging, kavelvergroting, verbetering onderbemaling). Bedrijven die de financiële offers kunnen opbrengen zullen blijven. Vele bedrijven zullen nog moeten afvloeien. De

bedrijven die overblijven zullen steeds minder tolerantie gaan vertonen t.o.v. grasetende vogelsoorten als Meerkoeten en Smienten, die zich vanzelfsprekend ook buiten reservaten zullen begeven.

Gewenste besteding van het geld?

Omdat door de Rijksoverheid aan Nationale landschappen in de omgeving van stedelijke gebieden de voorrang in de geldstroom wordt gegeven, zullen er, als de bezuinigingen niet te ver worden doorgevoerd, voor Waterland voldoende financiële middelen beschikbaar zijn. De bevordering van openluchtrecreatie staat echter even hoog in het vaandel van de Nationale Landschappen. Aanleg van fietspaden, in Waterland, hoe aantrekkelijk ook, zal plaatselijk toch invloed hebben op de vogelstand. Daar de gevolgen voor watervogelconcentraties van de ontwikkelingen van het, eveneens aantrekkelijke, windsurfen al nauwelijks bespreekbaar lijken, kan de bevordering van de openluchtrecreatie een verdere bedreiging van de natuurlijke gegevenheden van Waterland vormen.

Waterland en de Vogelwerkgroep

Een groep als de Vogelwerkgroep Amsterdam zou de volgende inbreng kunnen hebben bij de veelheid van meningen over Waterland:

- aangeven van de achteruitgang van de diversiteit van broedende weide- en watervogels, zoals die zich al ruim tien jaar voltrekt, en de verwachtingen over de thans gemaakte afspraken.
- aangeven dat het scheiden van functies (reservaatvorming tegenover intenseif graslandgebruik) zowel financieel als sociaal een slechte oplossing is. Voorop moet staan het behouden van de werkgelegenheid onder de agrarische beroepsbevolking, o.a. door het garanderen van een basisinkomen, voortvloeiend uit het uitgangspunt dat de boeren in Waterland een achterstand hebben in concurrentiepositie t.o.v. bedrijven in kleigebieden, Bedrijfsvoeringen, aangepast aan de natuurlijke omstandigheden, van ieder gebied, zullen bevorderd moeten worden.
- de invloed van recreatieontwikkelingen zoals die nu al plaatsvinden, onder de aandacht brengen. Daarbij zal in de eerste plaats de invloed van het windsurfen op de ruiende Knobbelzwamen langs de IJsselmeerkust en op de watervogelconcentraties in najaar en voorjaar op wateren als het Kinselmeer, moeten worden onderzocht.

Er valt best nog wat aan te doen!

Dirk Tanger
Gasthuisstraat 1^{zwart}
2011 XN Haarlem